

música

Fèlix Martínez i Comín
la joia perdurable

Als ulls de la Pepita Lluell, la seva esposa, hi ha sempre present un Fèlix plàcidament enamorat, lliurat a la vida domèstica, als jocs i a les confidències en parella, la intimitat d'un home que només ella va conèixer. En la veu entusiasta d'Enric Pous, amic del mestre i promotor d'aquest disc, hi reconec en Fèlix mateix que em parla de l'amistat més fidel, del gust per llegir la seva saviesa als deixebles, de la il·lusió pels projectes compartits. I en la seva música, que tan bé ens explica Jesús Ventura al capdavant de la Cobla Mediterrània, hi descobreixo l'artista apassionat que creu en la inspiració, que vol agradar i sap agradar, que posa tots els seus coneixements tècnics al servei del lirisme ben administrat. Es pot dir que no vaig conèixer Fèlix Martínez i Comín, però tot el que m'ha arribat d'ell em parla d'amor, amistat i art.

Quina mena d'amor, d'amistat, d'art? Prenem l'amor; bona part de les obres de Fèlix Martínez i Comín tenen l'amor com a tema central, des del "Poema de l'amor que neix", primer obra per a cobla no sardanística, fins a la darrera, "Sí a l'amor". No és un amor enyoradís, com el de

la joia perdurable

Fèlix Martínez i Comín

Pep Ventura, festejador, com el de Vicenç Bou, elegíac, com el d'Eduard Toldrà. El seu és un amor més matrimonial que idíl·lic, en qualsevol cas, un amor correspost que es recrea serenament en la pròpia felicitat, en la consciència de la pròpia joia. L'amor, i de retruc, l'amistat i el goig constructiu de l'art. Per això, la música de Fèlix Martínez i Comín és una música joiosa, d'una joia perdurable. Per això, la bellesa de les seves llargues melodies, sempre escrites en 4/4 encara que es tracti d'una sardana, la instrumentació efectista plena d'accents dramàtics, l'exuberància dels contraccants, els ornaments del flabiol, la brillantor del metall que canta o la força arravatadora dels glissats de la canya, tot i tractar-se de solucions formals properes a un llenguatge romàntic, no responen a un ideal romàntic de l'art, fruit d'una visió pessimista i fatal de la vida. Al contrari. En l'autor i en la seva obra, el desig i el goig de l'amor són una mateixa cosa.

Però al costat del contingut profund de l'obra, també cal considerar-ne la dimensió històrica, objectiva, tant a nivell sociocultural com formal. En aquest sentit, Fèlix Martínez i Comín (Barcelona, 1920-1995) juga un paper essencial en la història de la música de cobla.

En primer lloc, en la continuació i redefinició d'una determinada escola barcelonina de composició de cobla. A Barcelona, la primera embranzida té lloc a redós de l'Orfeó Català i d'autors de formació acadèmica com Enric Morera o Francesc Pujol, que s'acosten a la cobla perquè l'identifiquen com un so que pot encarnar un sentir nacional. Després, a l'empar de la Cobla Barcelona i amb Joaquim Serra al capdavant, la cobla esdevé abans que res l'eina expressiva que el compositor ha escollit per realitzar-se com a artista. Hereu directe d'aquest, el tercer moment es cou a l'entorn de Fèlix Martínez i Comín, com a compositor i com a pedagog, i es caracteritza per la voluntat d'incorporar a l'escriptura per a cobla nous llenguatges i noves sonoritats, sobretot a nivell harmònic, amb solucions provinents de la música lleugera d'origen nordamericà.

Tota la música per a cobla posterior n'ha tret profit.

Una altra aportació decisiva va ser prendre el relleu a la generació de Joaquim Serra en la producció d'obres per a cobla de caràcter simfònic que no fossin sardanes durant els anys 60 i 70. Fins a l'esclat compositiu d'aquesta mena d'obres que van propiciar els certàmens de composició de Banyoles a partir dels anys 80, la producció de Fèlix va ser excepcional i necessària. Per una banda, amb obres com "Fra Gari" o "Canigó", encara, amb temes provinents del llegendari català; per l'altra, amb obres de temàtica amorosa, especialment amb els tres poemes de l'amor: "Poema de l'amor que neix", "Poema de l'amor que creix" i "Poema de l'amor immens".

Però segurament el que deixarà més petjada de la seva labor creadora és la seva recerca de noves sonoritats tímbriques per a la cobla, sobretot, aprofundint en la fusió de la percussió amb el conjunt de vent. Al principi, la percussió és només un reforç instrumental, a la manera que ja havien assajat Toldrà, Serra o Borgunyó amb les timbales. Més endavant en treu les màximes possibilitats expressives, que culminen amb l'obra magistral que tindreu ocasió d'escoltar, la "Suite per a percussió i cobla", segurament, la peça més interessant d'aquest disc.

Nietzsche deia que "la joia és més fonamental que el dolor, perquè el dolor passa, i tota joia vol eternitat, eternitat profunda". Per tot això, per la naturalesa del seu llegat artístic i del seu llegat humà, per qualitat i per vocació, la música de Fèlix Martínez i Comín restarà per sempre com l'expressió coblística de la joia perdurable.

canigó (1979)

Canigó, és fruit d'un encàrrec de la Companyia de Teatre Popular de Barcelona per al muntatge teatral basat en el poema de Jacint Verdaguer, amb dramaturgia i direcció d'Esteve Polls, estrenat el 1979. L'any següent de l'estrena, la part musical de l'obra es va estrenar en format de concert, amb un extracte del text verdaguerià encomanat a dos rapsodes, que en aquest enregistrament són els prestigiosos Enric Pous i Joan Borràs. Canigó té molts punts de contacte amb una altra obra cabdal de l'autor, "Fra Gari" (1963), tant per la temàtica llegendària com per la inclusió de l'arpa amb un paper pràcticament solista, que assumeix aquí Magdalena Barrera.

Però a diferència de "Fra Gari", Canigó no proposa un discurs musical narratiu, dinàmic, sinó episòdic. Les diferents peces, "L'aplec", "Els fallaires", "La dansa de les fades", "La cançó de les fades", "La tempesta" "Muntanyes regalades" i "Himnes a la pàtria" són números musicals i coreogràfics -ballats en el muntatge original per l'esbart Lluís Millet- que a la manera

Magdalena Barrera

de quadres o il·lustracions reforcen una acció encomanada, en principi, als actors i a la dramaturgia del muntatge original. Cal destacar, la deliciosa versió de Nina de "La cançó de les fades".

Nina

campanades

Campanes jo no en tinc, be que en tenia
lo ferreny campanar de Sant Martí;
Oh! Qui pogués tornar-me-les un dia!
per tocar a morts pels monjos les voldria;
per tocar a morts pels monjos. I per mi?

Abans de gaire ma deforme ossada
banquejarà en la Vall de Codalet;
lo front me pesa més i a la vesprada,
quan visita la lluna l'encontrada,
tota s'estranya de trobar-m'hi dret.

Vaig a ajaurem també: d'eixes altures
tú baixaràs a reposar, amb mí,
i ai! de qui llauri nostres sepultures
on fóren Sant Miquel i Sant Martí.

l'aplec

Avui s'escau l'aplec a l'ermitatge.
Endiumenjats, venen en romiatge
pagesos i artigaires, pastors i cavallers,
i a Sant Martí quiscun un dó demana.
Un dó que els concedeix de bona gana,
als camps bones anyades, infants a ses mullers.

Encaixen los fadrins amb les donzelles,
les parelles galants amb les parelles,
flors que l'amor enfila per fer-sen un collar;
quan la viventa roda es acabada,
suau, majestuosa, acompassada,
a l'aire de la música comença a rodar.

els fallaires

Dels fallaires al ball la gent s'atança,
Les nines deixen la primera dansa,
i un dels joglars al veures, tot sol amb los dos fadrins,
llança amb quimera mossegant-se'l llavi,
eixa cançó de verinós agravi,
com un grapat de vívores i negres escorpins:

Lo dia de Sant Joan
n'es día de festa grossa;
les nines del Pirineu
posen un ram a la porta
d'ençà que una n'hi hagué,
d'ullls blavencs i cella rossa,
tenia una estrella al front
i a cada galta una rosa.
Un fallaire li ha caigut
al ull, malhaja la brossa!
n'apar un esparverot
que fa l'aleta a una tórtora.
Lo matí de Sant Joan
la tortoreta se'n vola,
se'n vola voreta el riu
a cercar ventura bona.

Un ramellet cull de flors
millor ventura no troba
floretes de Sant Joan,
de romaní i farigola,
i amb elles fent una creu
del mas la llinda en corona.

Quan arriba el seu galán
a la casa entrar no gosa;
ella li diu des de dins;

-Doncs, per que et quedes defora?

-Per que em barres lo portal
amb les flors d'aqueixa toia.

-Un ramellet te fa por?

Me fa por d'aspi sa forma.

-No es d'aspi, no, que es de creu;
si et fa por no ets cosa bona.

-Doncs só el maligne esperit
que eles ànimes se'n porta.
Si no fos lo ramellet,
la teva fora ma esposa;
avui jauríem plegats
en mon jaç de foc i sofre.-

D'ençà que això succeí,
Ribera amunt del Garona,
lo matí de Sant Joan,
des del Cantàbric a Roses,
les nines del Pirineu
posen un ram a la porta.

les fades

Em preguntes qui es?
vina-la a veure,
ja que has volgut, traïdor, agraviarla;
la flor de l'hermosura que somníes
veuràs en quin jardí floreix i grana.

En un pradell al cim de la carena,
Gentil, veuràs ala reina coronada,
Coronada de verges que la volten
teixint i desteixint mística dansa,
amb sos braços i peus, blancs com l'escuma
que juga amb les petxines de la platja.

De Flordeneu la cabellera rossa
rossola en cabdells d'or per ses espatlles;
com la lluna creixent en nit ombrívola,
riu i clareja sa serena cara,

I son sos ulls, dues rients estrelles,
que el Canigó robà, a la volta blava.

canço de les fades

Somnía, Gentil, somnía,
deixa volar ton cor bell,
mentre el somni no es desnía
com de sa branca l'ucell.

Los somnis son unes ales
per volar dintre l'edem;
mentre dins tu te regales
nosaltre et bressarem.

Et bressarem sobre roses,
tot cantant-te un himne dolç;
de día, el de les aloses,
de nit, el dels rossinyols.

Somnía, Gentil, somnía,
deixa volar ton cor bell,
mentre el somni no es desnía,
com de sa branca l'ucell.

la tempesta

Per los núvols lo tró i per les muntanyes
va rodolant com carro que s'estimba.
A prop d'aquí ressonen veus estranyes?
mentres la nostra minva.

La nuvolada obscura
mortalla inmensa d'un gegant difunt,
abriga ja l'altura,
apagant d'una a una les estrelles;
mes nos guía la creu mes alta que elles;
en nom de Déu, amunt!

muntanyes regalades

Fa anys, avui matex, en aquesta hora,
jo seia aquí amb Gentil;
los besós de l'aurora
volavent per son front, com les abelles
pel front de les ponçelles,
que en sa brosta desclou l'alè d'abril.

I avui, a aquesta cima
que guarda la peñjada de son peu,
amb quan mon cor estima
tinc de donar l'adeu!

Muntanyes regalades
son les del Canigó;
per mi be ho son estades
mes ara no ho son, no!

himnes a la pàtria

Doncs que us heu fet superbes abadïes:
Mercèvol, Serrabona, Sant Miquel,
i tu, de crèpit Sant Martí, que omplíes
aqueixes valls de salms i melodies,
la terra d'àngels i de sants lo cel?

Com dos gegants d'una llegió sagrada
sols encara hi ha drets dos campanars;
son los monjos darrers de l'encontrada
que ans de partir, per última vegada,
comtemple l'enderroc de sos altars.....!

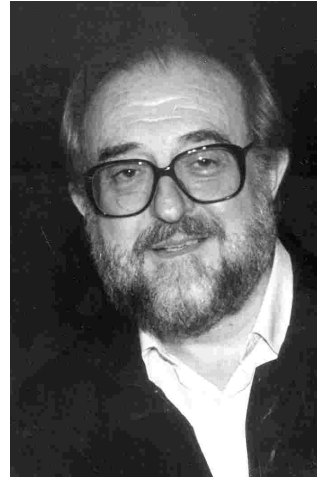
Campanes jo no en tinc, be que en tenia
lo ferreny campanar de Sant Martí;
Oh, qui pogués tornarme-les un dia!
per tocar a morts pels monjos les voldria;
per tocar a morts pels monjos, I per mi?

Abans de gaire ma deforme ossada
banquejarà en la Vall de Codalet;
lo front me pesa més i a la vesprada,
quan visita la lluna l'encontrada,
tota s'estranya de trobar-m'hi dret!

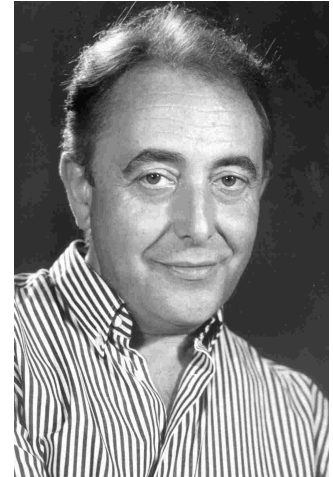
Aixís un vespre els dos cloquers parlaven;
mes, l'endemà al matí, al sortir lo sol,
recomençant los càntics que ells acaban
los tudons amb l'heurea conversaren;
amb l'estrella del dia el rossinyol!

Lo que un segle bastí, l'altre ho aterra,
Mes resta sempre el monument de Déu;
i la tempesta, el torb, l'odi i la guerra
al Canigó no el tirarán a terra,
no esbrancaràn l'altívol Pirineu!!

Joan Borràs

Enric Pous

concert per a trompa i cobla (1984)

La percussió, l'arpa, els clarinets, el saxo... la curiositat tímbrica d'en Fèlix no tenia límits a l'hora d'experimentar noves fusions amb la cobla. El 1984 va compondre aquest concert per a trompa i percussió, de llenguatge clàssic. Cal recordar que el mestre havia cursat, de jove, la carrera sencera d'aquest instrument, que va haver d'abandonar per prescripció mèdica després d'una tuberculosi. "El pitjor de l'obra és que és molt curta", assegura David Thompson, intèrpret de trompa en aquest disc. Efectivament, ja sigui en els tríos de trompa i fiscorns, o en els contrastos creats entre la canya i la trompa, la fusió és prou feliç per desitjar que els compositors

continuin investigant el que és, per ara, un concert únic al món.

David Thompson

suite per a percussió i cobla (1976)

La inclusió de timbales en algunes obres anteriors va culminar, el 1976, amb la composició d'aquesta suite per a percussió solista i cobla dedicada a la seva esposa. L'obra és molt més que un exercici d'habilitat tímbrica o dinàmica. La percussió no sols ha de sonar perfectament acoblada, cal que comuniqui i pugui comunicar qualsevol emoció. La placidesa del primer temps, "Primavera", a la manera d'una pastoral, amb la part solista encomanada a la lira i el vibràfon. En aquest temps, són una troballa les combinacions de lira i flabiol.. El goig del segon temps, "Estiu", d'instrumentació brillantíssima amb la intervenció de les campanes i el gong.

"Tardor" és potser el temps més interessant, protagonitzat per 5 timbales que descabdellen una melodia profundament emotiva, doblada de vegades pels fiscorns. La suite acaba, és clar, amb "Hivern", en què el vibràfon protagonitza una llarga melodia en forma de coral on el solista, Santi Molas, posa de relleu la seva capacitat expressiva.

Santi Molas

elegia (1976)

Elegia, dedicada a Pau Casals, és un feliç exercici de composició bastit a partir d'una cèl.lula temàtica, les tres notes que es presenten, fugades, al principi de l'obra. Estrenada pòstumament a Bellpuig el 18 de maig del 1996, Elegia és una mostra del llenguatge més abstracte de l'autor, la música per la música que es descabdella.

retaule centellenc (1976)

Fèlix Martínez i Comín transforma una circumstància enutjosa en un vincle afectiu que durarà tota la vida amb la vila de Centelles, on va anar a recuperar-se d'una malaltia pulmonar. El 1946 va homenatjar la vila amb la sardana "Vila de Centelles", i anys després hi va tornar amb una peça més ambiciosa, el "Retaule centellenc", en tres temps. L'obra és una suite que evoca espais i moments de Centelles: "La Font de Sant Martí", "El Serrat" (el barri on ell va viure durant la convalescència) i "La vila en festes", on torna a exposar el tema principal de la sardana del 1946.

plany (1992)

El compositor Josep Maria Bernat va ser deixeble i amic de Fèlix Martínez i Comín. A la seva mort, el 1992, Fèlix va escriure aquesta impressió simfònica per a quatre tenores i cobla, una peça tan lacònica com frapant, el paroxisme de l'expressió lírica encomanat a la tenora. La peça es clou amb la intervenció exultant de la cobla, que exposa el tema del tercer temps del "Tríptic de records", que l'autor ja havia dedicat a Josep Maria Bernat el 1971. L'esclat final, a part de delectar-nos amb una de les més belles melodies escrites per a cobla, és l'expressió joiosa del record de totes les hores viscudes en l'amistat, en definitiva, el testimoni musical de la joia perdurable.

Joan Vilajuliu

Cobla Mediterrània

Instrumentistes

Flabiol: Jordi Salavert

Tibles: Ramon Casafont i Francesc Gregori

Tenores: Joan Vilajuli i Esteve Termes

Trompetes: Jordi Pons i Antoni Ortega

Trombó: Joan Puertas

Fiscorns: Josep Lluís Huerta i Francesc Egea

Contrabaix: Joel Serra

Direcció: Jesús Ventura

Cobla Mediterrània

La Cobla Mediterrània agraeix la col·laboració dels instrumentistes Xavier Lozano, Enric Ortí i Joan Pérez en algun dels enregistraments.

Jesús Ventura i Barnet

COL·LABORACIONS

Excm. Ajuntament de Centelles

Excm. Ajuntament de Folgueroles

Excm. Ajuntament de Vic

Excm. Ajuntament de Les Masies de Voltregà

AGRAÏMENTS

Amics de Josep Maria Bernat

Obra Sardanista Violetes del Bosc

Antonio Martínez i Comín

Jaume Boix

Jospe Maria Serracant

La Cantant Nina ha col·laborat en aquest disc per cortesia de la discogràfica DISCMEDI

Productor Artístic: Josep Maria Serracant

Productor executiu: Enric Pous

